

ΜΝΗΜΕΙΩΔΕΙΣ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΕΣ

στα ελληνικά μνημεία unesco

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΟΛΥΜΠΙΑΣ

► συντελεστές έργου

ΓΕΝΙΚΟΣ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ

Αναστασία Λαζαρίδου, Δρ Αρχαιολόγος, Επίτιμη Προϊσταμένη Διεύθυνσης Αρχαιολογικών Μουσείων, Εκθέσεων & Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων
Νικολέττα Σαραγά, Αρχαιολόγος, Αναπληρώτρια Προϊσταμένη Διεύθυνσης Αρχαιολογικών Μουσείων, Εκθέσεων & Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων

ΣΥΛΛΗΨΗ-ΙΔΕΑ

Ανδρομάχη Κατσελάκη, Δρ Αρχαιολόγος, Προϊσταμένη Τμήματος Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων & Επικοινωνίας, ΔΑΜΕΕΠ

ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΒΛΕΨΗ-ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Ανδρομάχη Κατσελάκη

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΡΑΞΗΣ

Νικήτας Γεωργιόπουλος, Αρχαιολόγος, ΤΕΠΕ, ΔΑΜΕΕΠ

ΟΡΓΑΝΩΣΗ-ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Αθηνά Παπαδάκη, Αρχαιολόγος, MSc Διοίκηση Πολιτισμικών Μονάδων, ΤΕΠΕ, ΔΑΜΕΕΠ

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ-ΓΡΑΦΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Σπήλιος Πίστας, Γραφίστας, ΤΕΠΕ, ΔΑΜΕΕΠ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ/ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ

Ελευθερία Βλάχου, Αρχαιολόγος-Μουσειολόγος
Αθηνά Παπαδάκη

ΓΡΑΦΙΣΤΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΝΤΥΠΩΝ

Ειρήνη-Μαργαρίτα Καλομοίρη, Γραφίστρια-Μουσειολόγος
Βασίλης Δημόπουλος, Γραφίστας, ΤΕΠΕ, ΔΑΜΕΕΠ
Σπήλιος Πίστας, Γραφίστας, ΤΕΠΕ, ΔΑΜΕΕΠ
Ειρήνη Χαραλαμπίδη, Γραφίστρια, ΤΕΠΕ, ΔΑΜΕΕΠ

ΕΡΕΥΝΑ-ΣΥΓΓΡΑΦΗ ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΕΝΤΥΠΩΝ

Ιωάννης Βαξεβάνης, Αρχαιολόγος Βυζαντινών & Μεταβυζαντινών Αρχαιοτήτων
Ελευθερία Βλάχου
Ιωάννης Εβρενόπουλος, Δρ Αρχαιολόγος Προϊστορικών & Κλασικών Αρχαιοτήτων
Αθηνά Παπαδάκη

ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΝΤΥΠΩΝ

Ιωάννης Βαξεβάνης
Αθηνά Παπαδάκη

ΚΡΙΤΙΚΗ ΑΝΑΓΝΩΣΗ

Εφορεία Αρχαιοτήτων Ηλείας

ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ

Translix USCS IKE

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ

Radiant Technologies: Ανδρέας Σαντρουζάνος
Σπήλιος Πίστας

ΠΑΡΑΓΩΓΗ

Pressius Arvanitidis

► ευχαριστίες

Ερωφίλη-Ιρίσι Κόλλια, Δρ Αρχαιολόγος, Προϊσταμένη ΕΦΑ Ηλείας
Κωνσταντίνος Αντωνόπουλος, Αρχαιολόγος, ΕΦΑ Ηλείας

Ευχαριστούμε το Ίδρυμα Αικατερίνης Λασκαρίδη για τη δωρεάν χρήση του εικονογραφικού υλικού από την ιστοσελίδα www.travelogues.gr

ISBN 978-960-386-607-7

ΓΝΩΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ

Το ελληνικό Υπουργείο Πολιτισμού διατηρεί τα πνευματικά δικαιώματα επί των απεικονιζόμενων αρχαίων και επί των φωτογραφιών και ο Οργανισμός Διαχείρισης & Ανάπτυξης Πολιτιστικών Πόρων εισπράττει τα τέλη δημοσίευσης αυτών (©ΥΠΠΟ-ΟΔΑΠ). Χρησιμοποιούνται επίσης εικόνες με copyright ©UNESCO, ©Wikimediacommons, ©OUR PLACE The World Heritage Collection. Διαφορετική προέλευση εικόνων αναφέρεται στην ενότητα προέλευση εικόνων. Απαγορεύεται η οποιαδήποτε μερική ή ολική ανατύπωση χωρίς την άδεια του εκδότη.

Copyright © 2023 Υπουργείο Πολιτισμού

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Πολιτισμού

Γενική Διεύθυνση Αρχαιοτήτων
και Πολιτιστικής Κληρονομιάς

Διεύθυνση Αρχαιολογικών Μουσείων,
Εκθέσεων και Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων
Τμήμα Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων και Επικοινωνίας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Το έργο συγχρηματοδοτείται από την Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση», ΕΣΠΑ 2014-2020.

Αρχαιολογικός χώρος Ολυμπίας

Δέκα Βήματα μέχρι...

1

Ο Αθηναίος στρατηγός Μιλτιάδης αφιέρωσε εδώ το κράνος του μετά τη νίκη στη μάχη του Μαραθώνα το 490 π.Χ.

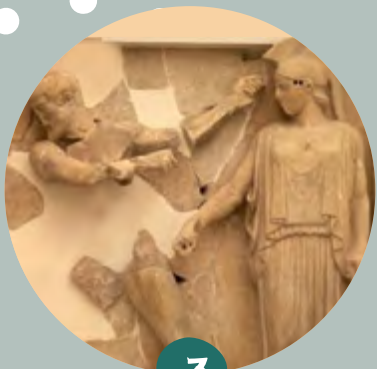

2

Ο ήρωας Πέλοπας νίκησε εδώ σε αρματοδρομία τον Οινόμαο, βασιλιά της Πίσας στην Ήλιδα (Ηλεία) κερδίζοντας ως έπαθλο το βασίλειό του και την κόρη του Ιπποδάμεια, την οποία και παντρεύτηκε.

Προς τιμήν του Πέλοπα πήρε το όνομά της η Πελοπόννησος.

...την αρχαία Ολυμπία!

3

Στον τάφο του Πέλοπα έκανε θυσία ο Ηρακλής, μετά από τον έκτο άθλο του, τον καθαρισμό της κόπρου του Αυγεία.

Σύμφωνα με τον Πausanias, ο Ηρακλής ήταν απόγονος του Πέλοπα.

5

Εδώ διοργανώνονταν τα Ηραία.

Κάθε τέσσερα χρόνια ανύπανδρες γυναίκες αγωνίζονταν προς τιμήν της Ήρας. Οι νικήτριες ανέθεταν αφιερώματα στους κίονες του ναού της. Ιδρύτρια θεωρείται η Ιπποδάμεια.

7

Δύο διαφορετικοί «Ηρακλήδες» αναφέρονται σε σχέση με τον τόπο.

Κατά μία εκδοχή τους αγώνες ίδρυσε ο γνωστός πανελλήνιος ήρωας Ηρακλής, ενώ κατά μία άλλη ο μεγαλύτερος από τους Κουρήτες², ο Ιδαίος Ηρακλής, που οργάνωσε αγώνες δρόμου με έπαθλο ένα στεφάνι αγριελιάς.

9

Στον ναό του Δία στεγαζόταν το χρυσελεφάντινο άγαλμα του θεού.

4

Απέναντι από τον μεγαλύτερο ναό του ιερού είχε στήσει το εργαστήριό του ο Φειδίας.

Εδώ ο σπουδαίος Αθηναίος γλύπτης φιλοτέχνησε το χρυσελεφάντινο άγαλμα του Δία, ένα από τα επτά θαύματα του αρχαίου κόσμου.

6

Ο Θαλής ο Μιλήσιος, ένας από τους επτά σοφούς της αρχαιότητας, πέθανε σε ηλικία 78 ετών από ηλίαση, ενώ παρακολουθούσε εδώ τους αγώνες¹.

8

Οι αγώνες προς τιμήν του Δία στα Ολύμπια ήταν τόσο σημαντικοί, ώστε η μέτρηση των ετών να υπολογίζεται ανά Ολυμπιάδες από όλες τις ελληνικές πόλεις³.

10

Στο ιερό αυτό τελούνταν κάθε τέσσερα χρόνια οι πιο σημαντικοί πανελλήνιοι αγώνες προς τιμήν του θεού Δία.

Η αρχαία Ολυμπία...

Τήνελλα
καλλίνικε⁴!

ΤΙ;

- Το πιο σημαντικό πανελλήνιο ιερό του Δία και η κοιτίδα των Ολυμπιακών Αγώνων.

ΠΟΥ;

- ΠΕ Ηλείας, Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας.

ΠΟΤΕ;

- 10ος αι. π.Χ.: η Ολυμπία καθιερώνεται ως τόπος λατρείας του Δία.
- 7ος–τέλος 4ου αι. π.Χ.: ακμή του πανελλήνιου ιερού και των αγώνων.

τι λένε οι αριθμοί:

45.000
ΘΕΑΤΕΣ
η χωρητικότητα του σταδίου

212,54 μ.
ΜΗΚΟΣ
του στίβου

70+
ΒΩΜΟΙ

16
ΖΑΝΕΣ⁵
έξω από το στάδιο

...στον κατάλογο της UNESCO!

Η ένταξη στον Κατάλογο Μνημείων Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO έγινε με βάση τα παρακάτω κριτήρια:

ΚΛΑΣΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΕΝΤΑΞΗΣ: 1989

κριτήριο i

Στο ιερό συγκεντρώνονταν πολλά αριστουργήματα της αρχαίας γλυπτικής, όπως το χρυσελεφάντινο άγαλμα του Δία, ένα από τα επτά θαύματα του αρχαίου κόσμου.

κριτήριο ii

Τα μνημεία της Ολυμπίας έχουν ασκήσει επίδραση στην αρχαιο-ελληνική αρχιτεκτονική.

κριτήριο iii

Αποτελεί ξεχωριστή μαρτυρία για τους αρχαίους πολιτισμούς της Πελοποννήσου.

κριτήριο iv

Είναι εξαιρετικό δείγμα αρχαίου ιερού πανελλήνια ακτινοβολία και πολλαπλές λειτουργίες: θρησκευτικές, πολιτικές και κοινωνικές.

κριτήριο vi

Ο χώρος είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με τον θεσμό των Ολυμπιακών Αγώνων και με την οικουμενική Ολυμπιακή Ιδέα.

1.000
ΟΝΟΜΑΤΑ

αρχαίων ολυμπιονικών
είναι γνωστά από την έρευνα

1. Γενική άποψη της αρχαίας Ολυμπίας από ψηλά.

Περιδιαβαίνοντας στην Ολυμπία...

...ΜΕ ΤΟΝ ΟΠΛΙΤΟΔΡΟΜΟ ΦΡΙΚΙΑ ΤΟΝ ΘΕΣΣΑΛΟ

Το περιβάλλον...

«Κάλλιστον τῶν τόπων πρὸς τηλικαύτην
πανήγυριν προκρίνας τὸ παρὰ τὸν Ἀλφειὸν
ποταμὸν πεδίων»

Διόδωρος Σικελιώτης, *Ιστορική βιβλιοθήκη*, Δ', 14^ο.

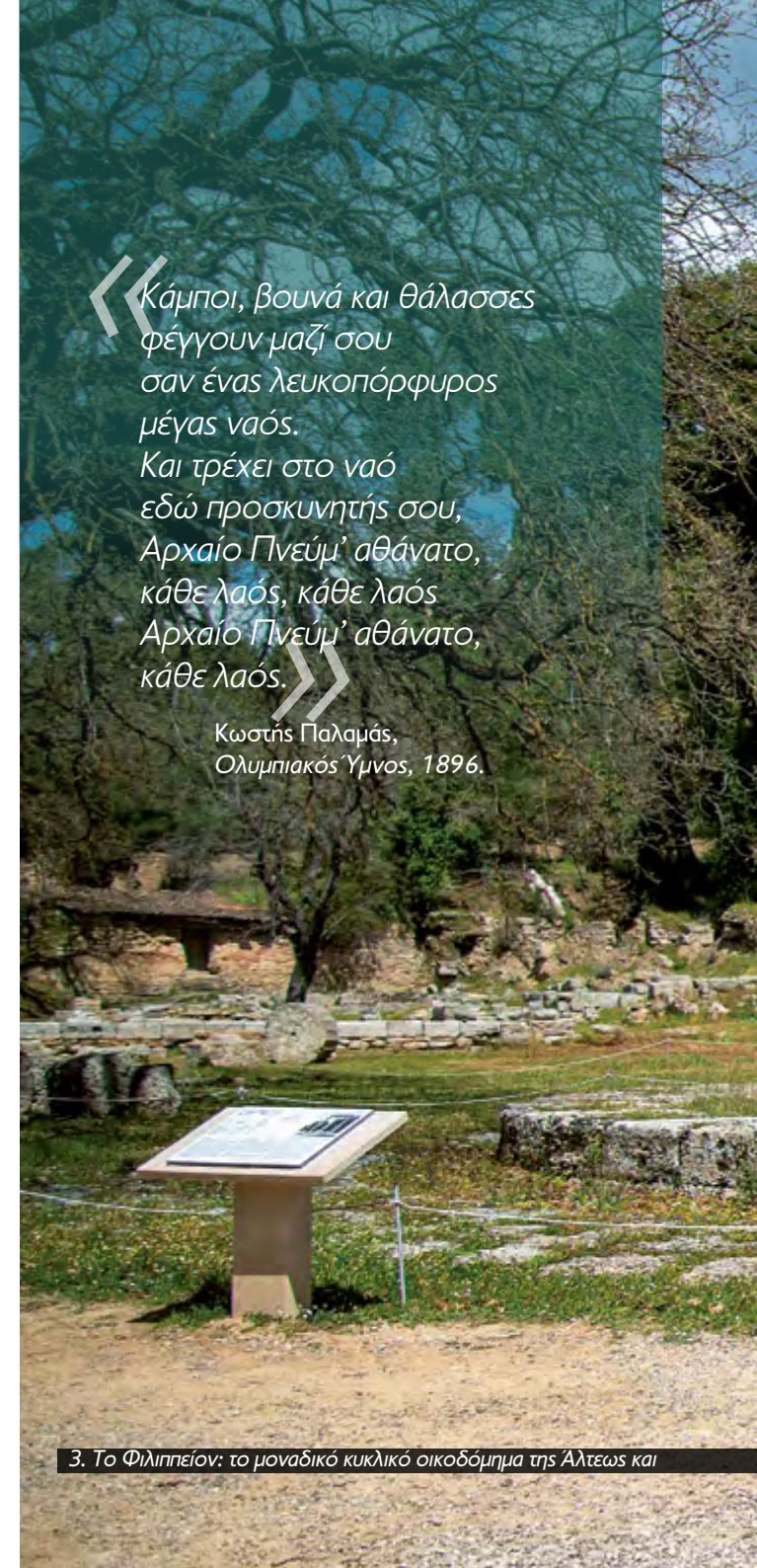
Σε ένα απaráμιλλης φυσικῆς ομορφιάς τοπίο, στους νοτιοδυτικούς πρόποδες του κατάφυτου Κρονίου λόφου, εκεί όπου συμβάλλουν οι ποταμοί Αλφειός και Κλαδέος, εγκαθιδρύεται κατὰ τον 10ο–9ο αι. π.Χ. ἡ Ἄλτις, δηλαδή το Ἱερό Ἄλσος, για να φιλοξενήσει τη λατρεία του θεοῦ Δία.

2. E. Dodwell, *Η πεδιάδα στην Ολυμπία, Views in Greece, 1821.*

«Κάμποι, βουνά και θάλασσες
φέγγουν μαζί σου
σαν ένας λευκοπόρφυρος
μέγας ναός.
Και τρέχει στο ναό
εδῶ προσκυνητὴς σου,
Ἀρχαῖο Πνεῦμ' ἀθάνατο,
κάθε λαός, κάθε λαός
Ἀρχαῖο Πνεῦμ' ἀθάνατο,
κάθε λαός.»

Κωστής Παλαμάς,
Ολυμπιακός Ὕμνος, 1896.

3. Το Φιλιππεῖον: το μοναδικό κυκλικό οικοδόμημα τῆς Ἀλτεως και

...και το τοπίο

- Η Άλτις, όταν καθιερώθηκε η λατρεία του Δία, μετατράπηκε από χώρο κατοίκησης σε ιερό. Στα τέλη του 4ου αι. π.Χ. διαχωρίστηκε από τη γύρω περιοχή με περίβολο και συγκέντρωσε τα σημαντικότερα κτήρια του ιερού.
- Στο κέντρο της Άλτews δεσπόζει ο μεγαλοπρεπής ναός του Δία, ενώ στη ΒΔ της γωνία ο ναός της Ήρας, που τα ρωμαϊκά χρόνια μετατράπηκε σε ένα είδος μουσείου, όπου φυλάσσονταν μερικά από τα πιο πολύτιμα έργα του ιερού, ανάμεσα στα οποία και ο περίφημος Ερμής του Πραξιτέλη.
- Εκτός του περιβόλου της Άλτews χωροθετούνται κτήρια που εξυπηρετούσαν το προσωπικό του ιερού, τους αθλητές και τους επισκέπτες, διάφορες αθλητικές εγκαταστάσεις, καθώς επίσης το μεγάλο στάδιο όπου πραγματοποιούνταν οι Ολυμπιακοί Αγώνες.

Πράσινες λεπτομέρειες

Στεφάνια πλεγμένα από άγρια φυτά ήταν το έπαθλο στους αρχαίους αγώνες: δάφνη στα *Πύθια*, άγριο σέλινο στα *Νέμεα*, πεύκο και σέλινο στα *Ίσθμια* και ο γνωστός *κότινος*, από κλαδί αγριελιάς στα Ολύμπια, δηλαδή στους Ολυμπιακούς Αγώνες και στα Ηράια.

ένα από τα ωραιότερα δείγματα της αρχαίας ελληνικής αρχιτεκτονικής του 4ου αι. π.Χ.

Η Αρχαία Ολυμπία στον χρόνο

**5ος αι. π.Χ. –
μέσα 4ου αι. π.Χ.**

Το Ιερό της Ολυμπίας φτάνει
στο απόγειο της δόξας του.
Ανεγείρεται ο ναός του Δία
(470–456 π.Χ.).

7ος–6ος αι. π.Χ.

Ανεγείρονται τα πρώτα μνημειακά κτίσματα
(Πρυτανείο, Βουλευτήριο, Θησαυροί)
και ο ναός της Ήρας.

776 π.Χ.

Έτος έναρξης
των Ολυμπιακών
Αγώνων.

10ος–9ος αι. π.Χ

Καθιέρωση της λατρείας του Δία.

3ος–1ος αι. π.Χ.

Συνεχίζεται η ανέγερση κτηρίων
κυρίως κοσμικού χαρακτήρα.
Βασιλείς, όπως ο Φίλιππος Β΄
της Μακεδονίας, και ισχυροί
στρατηγοί αφιερώνουν στο Ιερό
εντυπωσιακά μνημεία.

1ος αι. π.Χ. – αρχές 4ου αι. μ.Χ.

Τους ρωμαϊκούς χρόνους μετασκευάζονται πολλά
από τα υπάρχοντα κτήρια του ιερού, ενώ ανεγεί-
ρονται νέα, μεγάλων διαστάσεων κοσμικά κτήρια.

Μέσα 5ου αι. μ.Χ.

Στα κατάλοιπα του ιερού αναπτύσσεται
χριστιανικός οικισμός και στη θέση του
εργαστηρίου του Φειδία ανεγείρεται
τρίκλιτη βασιλική.

393 μ.Χ.

Διάταγμα του αυτοκράτορα του Βυ-
ζαντίου Θεοδοσίου Α΄ εναντίον της
ειδωλολατρίας οδηγεί στην κατάργηση
των Ολυμπιακών Αγώνων.

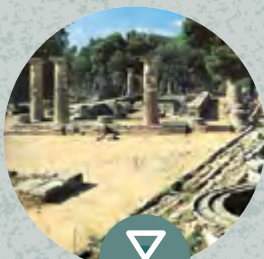
267 μ.Χ.

Ληστρική επιδρομή των
Ερούλων προκαλεί μεγάλες
καταστροφές στο Ιερό.

**τέλη 6ου–
αρχές 7ου αι. μ.Χ.**

Οριστική καταστροφή
και εγκατάλειψη του ιερού
μετά από δύο μεγάλους σεισμούς.

1766

Ανακάλυψη της θέσης
του αρχαίου ιερού.

1875

Έναρξη συστηματικών ανασκαφών του ιερού
από το Γερμανικό Αρχαιολογικό Ινστιτούτο
της Αθήνας, μετά την υπογραφή συμφωνίας
το προηγούμενο έτος μεταξύ Ελλάδας και Γερμανίας.

1888

Έναρξη λειτουργίας του
Αρχαιολογικού Μουσείου
Ολυμπίας.

1896

Πρώτοι σύγχρονοι
Ολυμπιακοί Αγώνες
στην Αθήνα.

1936

Πρώτη αφή της Ολυμπιακής
Φλόγας στην Ολυμπία.

1966–1975

Ανέγερση του νέου Αρχαιολογικού
Μουσείου Ολυμπίας.

1989

Εγγραφή στον Κατάλογο Μνημείων
Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO.

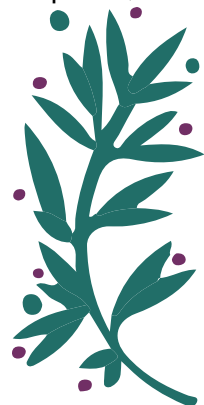
2004

Ολυμπιακοί Αγώνες στην Αθήνα.
Το αγώνισμα της σφαιροβολίας διεξάγεται
στο στάδιο της αρχαίας Ολυμπίας.

Μορφές μέσα στους αιώνες

Στο Ιερό του Δία στην Ολυμπία συνέρρεαν αθλητές, έμποροι, καλλιτέχνες, φιλόσοφοι και χιλιάδες απλοί πιστοί και προσκυνητές.

Οι αθλητικές και διπλωματικές αντιπροσωπείες πόλεων και κρατών ήταν συχνές, ειδικά κατά την ελληνιστική και ρωμαϊκή περίοδο, όπου οι αγώνες αποκτούν πλέον οικουμενικό χαρακτήρα.

ΟΛΥΜΠΙΑΚΕΣ ΠΡΩΤΙΕΣ!

Ο Κόροιβος
από την **Ηλεία**
νικητής στο στάδιον¹⁰
το 776 π.Χ. είναι
ο πρώτος καταγεγραμμέ-
νος Ολυμπιονίκης.

.....
Ο Δρομεύς
από τη **Μαντίνεια**
αθλητής στο παγκράτιο,
είναι ο πρώτος
που στέφθηκε νικητής
«ακονιτί»¹¹ το 480 π.Χ.

Ο Αρχέλαος Α΄
είναι ο πρώτος
Βασιλιάς
της Μακεδονίας που νίκησε
σε Ολυμπιακούς Αγώνες
(στο τέθριππο το 408 π.Χ.).

.....
Ο Φίλιππος Β΄
στέφθηκε ολυμπιονίκης
σε ιππικά αγωνίσματα
τρεις φορές (356,
352 και 348 π.Χ.)

ΕΞΑΙΡΕΣΕΙΣ...

Στους αγώνες είχαν δικαίωμα συμμετοχής
αποκλειστικά οι ελεύθεροι Έλληνες πολίτες.

Οι γυναίκες περιορίζονταν να συμμετέχουν
μόνον στους ιππικούς αγώνες,
ως ιδιοκτήτριες των ίππων.

Όλοι όμως, εκτός από τις γυναίκες, είχαν
δικαίωμα να παρακολουθήσουν τους αγώνες,
ακόμα και οι βάρβαροι και οι δούλοι.

Η Κυνίσκα,
κόρη του βασιλιά
της Σπάρτης Αρχιδάμου
είναι η πρώτη γυναίκα Ολυμπιονίκης:
τα άρματά της κέρδισαν σε δύο Ολυμπιάδες.
(396 και 392 π.Χ.)

.....

Η Καλλιπάτειρα
είναι η μόνη γυναίκα που παρακολούθησε
τους αγώνες χωρίς να τιμωρηθεί.

«Αρχόντισσα Ροδίτισσα, πώς μπήκες;
Γυναίκες δίδωχνει μια συνθήθεια αρχαία
εδώθε». «Εχω ένα ανίψι, τον Ευκλέα,
τρία αδέρφια, γιο, πατέρα, Ολυμπιονίκες·
να με αφήσετε πρέπει, Ελλανοδίκες,
κι εγώ να καμαρώσω μες τα ωραία
κορμιά, [...]

Με τες άλλες γυναίκες δεν είμ' όμοια·
στον αιώνα το σόι μου θα φαντάζει [...]

Λορέντζος Μαβίλης, «Καλλιπάτειρα», περιοδικό *Τέχνη*, 1899.

Η Ολυμπία αποτελούσε πόλο έλξης!

Αρχιτέκτονες, γλύπτες, ζωγράφοι, ποιητές, αλλά και φιλόσοφοι, έβρισκαν εδώ μεγάλο κοινό για τη διάδοση των ιδεών τους.

4. Η δωρική κιονοστοιχία της παλαίστρας.

ΑΔΕΚΑΣΤΟΙ ΚΡΙΤΕΣ

Οι ελλανοδίκες¹²

ήταν οι κριτές των αγώνων και προέρχονταν αρχικά από την Ήλιδα και την Πίσσα.

Οι αλύτες

με επικεφαλής τον αλυτάρχη επιτηρούσαν τον αγωνιστικό χώρο και επέβαλλαν την τάξη.

Οι ραβδοφόροι ή μαστιγοφόροι

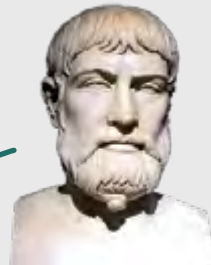
εκτελούσαν τις σωματικές τιμωρίες που επέβαλλαν ως ποινή οι ελλανοδίκες.

ΑΓΩΝΕΣ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ

Ο σπουδαίος γλύπτης
Φειδίας
(5ος αι. π.Χ.)

φιλοτέχνησε το γιγάντιο
χρυσελεφάντινο άγαλμα του Δία.

Ο λυρικός ποιητής
Πίνδαρος
(5ος αι. π.Χ.)

έγραψε τους *Ολυμπιονίκους*,
επινίκιες ωδές για τους νικητές
των Ολυμπιακών Αγώνων¹³.

ΑΡΝΗΤΙΚΑ ΡΕΚΟΡ!

Ο Ρωμαίος αυτοκράτορας
Νέρων

έλαβε μέρος στους Ολυμπιακούς
Αγώνες το 67 μ.Χ. και κέρδισε
πανηγυρικά και στα έξι αγωνίσματα
που συμμετείχε, παρόλο που στην
αρματοδρομία έπεσε από το άρμα
του και παραλίγο να σκοτωθεί!

Ο Βυζαντινός αυτοκράτορας Θεοδόσιος Α΄

το 393 μ.Χ. εξέδωσε διάταγμα
κατά της ειδωλολατρίας.
Ολυμπιακοί αγώνες πραγματοποιή-
θηκαν τελευταία φορά το 425 μ.Χ.
παρά τις τεράστιες δυσκολίες.
Με νέο διάταγμα του Θεοδοσίου
Β΄ το 426 μ.Χ. η Άλτις γκρεμίστηκε.

ΕΝΘΟΥΣΙΑΣΜΟΙΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝΕΣ

Ο αρχαιολόγος
Ερνέστος Κούρτιος
συντόνιζε για πολλά χρόνια τις
πρώτες γερμανικές ανασκαφές
στην Ολυμπία (1875–1881).

Υποστήριζε ένθερμα την
παραμονή των αρχαιολογικών
θησαυρών στον τόπο
ανακάλυψής τους.

Ο Γάλλος Πιέρ ντε Φρεντύ Βαρόνος ντε Κουμπερτέν

θεωρείται ο δημιουργός
του Ολυμπιακού Κινήματος
και πατέρας των σύγχρονων
Ολυμπιακών Αγώνων.
Η καρδιά του είναι θαμμένη
στην Ολυμπία.

Ένα μνημείο γεννιέται

ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΛΥΜΠΙΑ ΣΤΟΝ ΑΝΤΙΛΑΛΟ

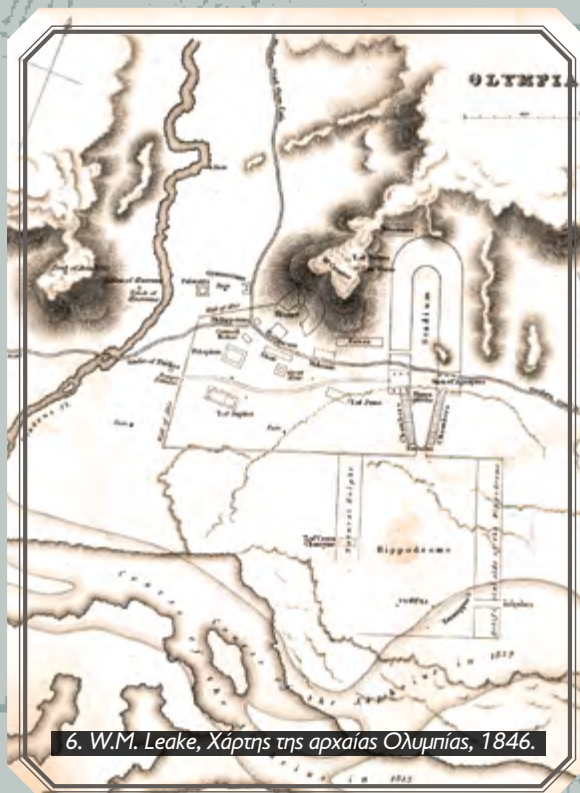
Ύστερα από την εγκατάλειψη και καταστροφή του αρχαίου ιερού και κατόπιν του χριστιανικού οικισμού τον 7ο αι. μ.Χ., ο χώρος καλύφθηκε από τις κατολισθήσεις του Κρονίου λόφου και τις επιχώσεις πάχους 5–7 μ. που προκαλούσαν οι πλημμύρες των ποταμών Αλφειού και Κλαδέου.

5. T. Allason, Άποψη της πεδιάδας της Αρχαίας Ολυμπίας, που κατά τον 19ο αι. ονομαζόταν Αντίλαλος, 1824.

Η ακριβής θέση της Ολυμπίας λησμονήθηκε με το πέρασμα του χρόνου και η περιοχή ονομάστηκε Αντίλαλος ή Αντίλαλλα.

ΑΓΓΛΟΙ, ΓΑΛΛΟΙ, ΓΕΡΜΑΝΟΙ

6. W.M. Leake, Χάρτης της αρχαίας Ολυμπίας, 1846.

Η σύμβαση του 1874 μεταξύ Ελλάδας και Γερμανίας για τις ανασκαφές εξασφάλιζε στους Γερμανούς το δικαίωμα να πάρουν όσα ανασκαφικά ευρήματα ήταν διπλά ή πολλαπλά.

Ο εντοπισμός εκ νέου της θέσης της αρχαίας Ολυμπίας οφείλεται στον Άγγλο περιηγητή Richard Chandler το 1766.

Από την περιοχή πέρασαν επίσης οι περιηγητές Louis François Sébastien Fauvel, François Pouqueville, William Gell, Charles Robert Cockerell και William Martin Leake.

Μέλη της Γαλλικής Επιστημονικής Αποστολής του Μορέως οργάνωσαν το 1829 την πρώτη ανασκαφή. Η αποστολή κράτησε έξι εβδομάδες και αποκάλυψε τμήματα από τον ναό του Δία.

7. Στον τοπογραφικό χάρτη του 1829 διακρίνεται η κάτοψη του ναού του Δία και του εργαστηρίου του Φειδία.

Η ΑΡΧΑΙΑ ΟΛΥΜΠΙΑ ΣΤΗ ΝΕΑ ΕΠΟΧΗ

Ο ΧΩΡΟΣ ΑΝΑΣΚΑΠΤΕΤΑΙ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΝΕΤΑΙ

Η συστηματική έρευνα του Ιερού άρχισε το 1875 από το Γερμανικό Αρχαιολογικό Ινστιτούτο της Αθήνας. Η αυτοκρατορική Γερμανία δαπάνησε για το έργο 800.000–900.000 χρυσά φράγκα.

Οι ανασκαφές και οι μελέτες συνεχίζονται μέχρι σήμερα.

8. C. H. Hanson, Ερείπια στην αρχαία Ολυμπία, 1886.

Το Παλιό Μουσείο (Σύγγρειον) κτίστηκε με δωρεά του Ανδρέα Συγγρού το 1888, με σκοπό να στεγάσει τα αριστουργήματα των πρώτων ανασκαφών στην Ολυμπία.

Πρόκειται για το πρώτο μουσείο που ιδρύθηκε κοντά σε αρχαιολογικό χώρο!

9. Φωτογραφία από τις ανασκαφές του 1891.

Τον Απρίλιο 1877 ανακαλύπτεται
ο Ερμής του Πραξιτέλους μέσα στο Ηραίο.

10. Αίθουσα του Παλαιού Μουσείου, 1935.

Οι Ολυμπιακοί Αγώνες αναβιώνουν το 1896, αλλά γίνονται στην Αθήνα. Η τελετουργία της Αφής της Ολυμπιακής Φλόγας πραγματοποιείται για πρώτη φορά στην αρχαία Ολυμπία στους Αγώνες του 1936. Έκτοτε επαναλαμβάνεται σε κάθε ολυμπιακή χρονιά.

Στην Ολυμπία λειτουργούν σήμερα τρία μουσεία: Το Παλιό Μουσείο έχει μετατραπεί στο Μουσείο Ιστορίας των Ολυμπιακών Αγώνων της Αρχαιότητας. Το παλαιό Εφορείο, κτίσμα των αρχών του 20ού αι., στεγάζει από το 2003 το Μουσείο Ιστορίας των Ανασκαφών της Ολυμπίας, ενώ το Νέο Αρχαιολογικό Μουσείο δίπλα στον αρχαιολογικό χώρο λειτουργεί από το 1972 και φιλοξενεί τα σπουδαία ευρήματα των ανασκαφών.

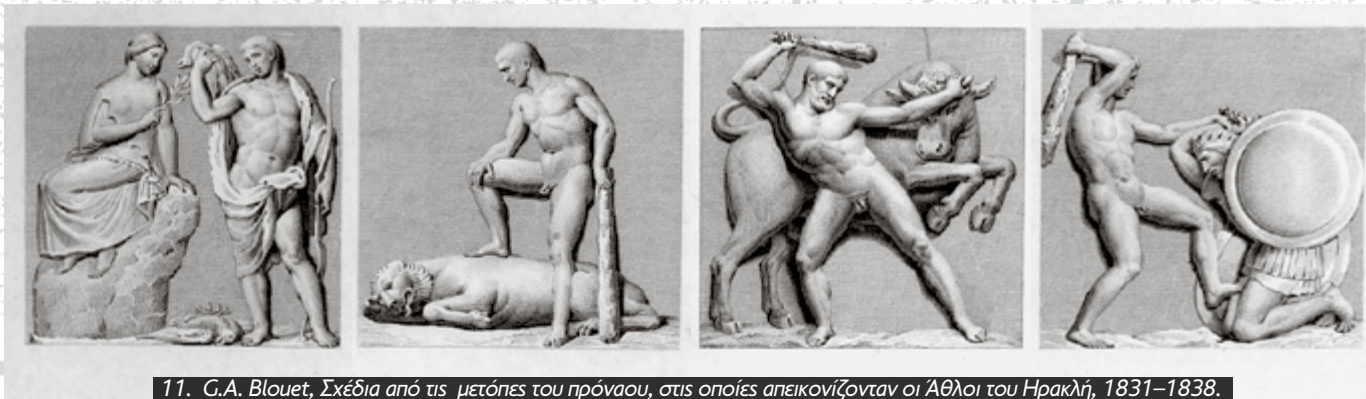
Η ιστορία των ανασκαφών φιλοξενείται
στο κτήριο του παλαιού Εφορείου.

Στις ανασκαφές του 2017, ένα σπάνιο εύρημα ήρθε στο φως: μία πήλινη πλάκα με στίχους από τη ραψωδία ξ΄ της Οδύσσειας, ίσως το παλαιότερο σωζόμενο ομηρικό απόσπασμα¹⁴!

Ένα ξεχωριστό μνημείο...

Ένα πανάρχαιο ιερό...

Στον περιβόλο της Άλτεως περικλείονταν τα σημαντικότερα κτήρια του ιερού: οι λαμπροί ναοί του Δία και της Ήρας, πανάρχαια μνημεία, όπως το Πελόπιον¹⁵, διοικητικά κτήρια, πολλά αφιερώματα και θησαυροί επιφανών ιδιωτών και ελληνικών πόλεων.

11. G.A. Blouet, Σχέδια από τις μετόπες του πρόναου, στις οποίες απεικονίζονταν οι Άθλοι του Ηρακλή, 1831–1838.

Ο ναός του Δία ήταν κοσμημένος με αριστουργήματα της γλυπτικής: το ανατολικό αέτωμα απεικονίζει την αρματοδρομία μεταξύ του Οινόμαου και του Πέλοπα, το δυτικό την Κενταυρομαχία, ενώ οι μετόπες τους δώδεκα άθλους του Ηρακλή.

...με μοναδικά αριστουργήματα

Το χρυσελεφάντινο άγαλμα του Ολυμπίου Διός, έργο του Φειδία (περ. 430 π.Χ.), ήταν το λατρευτικό άγαλμα του ομώνυμου ναού. Το κολοσσιαίο άγαλμα, ύψους πάνω από 12 μ., απεικόνιζε τον θεό καθισμένο στο θρόνο του και θεωρούνταν ένα από τα επτά θαύματα του αρχαίου κόσμου¹⁶. Η φήμη του ήταν τέτοια που έρχονταν να το θαυμάσουν προσκυνητές από όλο τον κόσμο.

Το σύμπλεγμα του Ερμή να κρατά το παιδί-Διόνυσο θεωρείται ένα από τα αριστουργήματα της αρχαίας γλυπτικής (περ. 330 π.Χ.).

Το άγαλμα της Νίκης του Παιωνίου, της αρχαιότερης μνημειακών διαστάσεων Νίκης, έστεκε σε ψηλό βάθρο μπροστά στον ναό του Δία. Αφιερώθηκε από τους Μεσσήνιους και τους Ναυπάκτιους σε ανάμνηση της νίκης τους εναντίον των Λακεδαιμονίων στη Σφακτηρία (421 π.Χ.).

...με διαχρονική ακτινοβολία ★1

«...ο πολυστόλιστος κι υπερμεγέθης
Ζεὺς της Ολυμπίας που κάτω
από τα πόδια του ήταν χαραγμένο:
«Εἶμαι ἔργο του γιου του Χαρμίδη,
του Φειδία, πολίτη Αθηναίου»

Γιάννης Ρίτσος,
Ο άγνωστος αντίπαλος του Φειδία, 1968.

Τα μετάλλια των Ολυμπιακών
Αγώνων παριστάνουν
στη μία όψη τη Νίκη.

14. Γιάννης Τσαρούχης, Τοπίο Ολυμπίας, 1934.

Η Ολυμπία και το Ολυμπιακό Ιδεώδες εμπνέουν μέχρι σήμερα τους καλλιτέχνες.

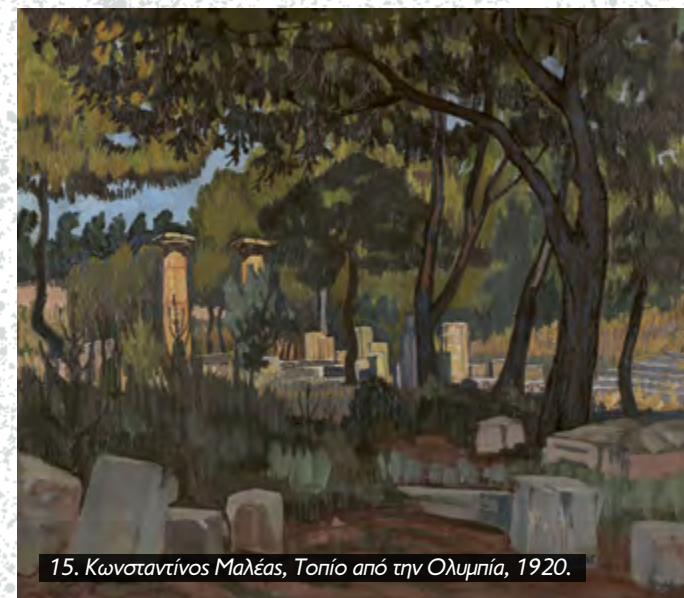
12. Στοκχόλμη 1912, Ολυμπιακοί Αγώνες.

Στους Ολυμπιακούς Αγώνες της Στοκχόλμης (1912)
εισάγεται πρώτη φορά η επίσημη αφίσα των Αγώνων.

Οι σύγχρονες αφίσες
εμπνέονται από τα ιδανικά
των Ολυμπιακών Αγώνων
αλλά και από την
ιδιαίτερη ταυτότητα
της διοργανώτριας χώρας.

13. Το υπέροχα φιλοτεκνημένο εξώφυλλο
του προγράμματος των Ολυμπιακών
Αγώνων της Αθήνας το 1896.

15. Κωνσταντίνος Μαλέας, Τοπίο από την Ολυμπία, 1920.

Ένα ξεχωριστό μνημείο...

Οι σημαντικότεροι πανελλήνιοι αγώνες

Ο «αγών», το αγωνιστικό πνεύμα, η ευγενής άμιλλα, η καλλιέργεια του σώματος και του πνεύματος, αποτελούν συστατικά στοιχεία του αρχαιοελληνικού πολιτισμού.

Στην περιοχή της Ολυμπίας διεξάγονταν αγώνες πολύ πριν τον πρώτο καταγεγραμμένο εορτασμό του 776 π.Χ. Σταδιακά, η διοργάνωση των «Ολυμπίων» έγινε ολοένα και πιο σημαντική και απέκτησε πανελλήνιο χαρακτήρα φτάνοντας στο απόγειό της τον 6ο–5ο αι. π.Χ.¹⁷.

16. Το Λεωνίδαίο.

Ένα πλούσιο συγκρότημα

Εκτός από τα λατρευτικά κτήρια, τους ναούς και τους βωμούς, στο ιερό της Ολυμπίας υπήρχαν κτήρια που χρησιμοποιούνταν από τους ιερείς (Θεγκολεών), διοικητικά (Βουλευτήριο), δημόσια (Πρυτανείο), κτήρια διαμονής (Λεωνίδαίο, ξενώνες), οικήματα για ξεχωριστούς επισκέπτες (οικία Νέρωνα) και όλες οι αθλητικές εγκαταστάσεις για την προετοιμασία και τέλεση των Ολυμπιακών Αγώνων (στάδιο, ιππόδρομος, λουτρά, παλαίστρα, γυμνάσιο κ.α.)

«Και όλο το τέμενος αντηχούσε από τα γλέντια τα τερπνά κι απ' τα τραγούδια που πλέκανε τα εγκώμια των νικητών.»

Πίνδαρος, *Γ' Ολυμπιονίκος* (μτφρ. Ι. Οικονομίδης).

17. C.-T. DeGeorge, *Διαγόρας*, 1814. Οι φιλέλληνες ζωγράφοι του 19ου αι. εμπνεύστηκαν από τον λεγόμενο «θρίμβο του Διαγόρα».

Αρχαίοι πολυνίκες

Ο Διαγόρας ο Ρόδιος, ένας από τους διασημότερους πυγμάχους της αρχαιότητας, άφησε την τελευταία του πνοή ενώ τον περιέφεραν στους ώμους τους οι ολυμπιονίκες γιοί του (448 π.Χ.).

Ο Λεωνίδας ο Ρόδιος κέρδισε σε τέσσερις διαδοχικές Ολυμπιάδες (164–152 π.Χ.) και στους τρεις αγώνες δρόμου: στάδιο, δίαυλο και οπλιτοδρομία. Διατήρησε το ρεκόρ για 2.168 χρόνια, μέχρι τους Ολυμπιακούς του Ρίο (2016), όταν ο Αμερικανός Μάικλ Φελπς κέρδισε το 13ο του μετάλλιο σε τέσσερις διαδοχικές Ολυμπιάδες.

...με διαχρονική ακτινοβολία ★ 2

Αρχαίο Πνεύμα αθάνατον, αγνέ πατέρα
του ωραίου, του μεγάλου και τ' αληθινού,
κατέβα, φανερώσου κι άστραψε εδώ πέρα
στη δόξα της δικής σου γης και τ' ουρανού

Η πρωτότυπη παρτιτούρα
του 1896 βρίσκεται στην έδρα της
Διεθνούς Ολυμπιακής Επιτροπής στη Λωζάννη.

Ο Ολυμπιακός Ύμνος

Ο επίσημος σήμερα ύμνος των Ολυμπιακών Αγώνων σε στίχους του Κωστή Παλαμά και μουσική του Σπυρίδωνα Σαμάρα, εκτελέστηκε για πρώτη φορά στις 25 Μαρτίου 1896, κατά την τελετή έναρξης των Ολυμπιακών Αγώνων στο Παναθηναϊκό Στάδιο της Αθήνας, από πολυμελή ορχήστρα και χορωδία.

Οι Ολυμπιακοί αγώνες αποτελούν τη σημαντικότερη παγκόσμια αθλητική διοργάνωση. Η ανάληψή τους είναι τιμή για κάθε χώρα, ενώ το ολυμπιακό μετάλλιο και το ρεκόρ είναι το όνειρο του κάθε αθλητή.

Σύγχρονοι θρύλοι

Ο «νερούλας» Σπύρος Λούης πέρασε στην ιστορία
ως ο πρώτος νικτής στον Μαραθώνιο
των Ολυμπιακών Αγώνων της Αθήνας το 1896.

Ο Αμερικανός Carl Lewis
έχει κερδίσει 10 ολυμπιακά μετάλλια
(τα 9 χρυσά) στον στίβο.

Το Ολυμπιακό Αθλητικό Κέντρο Αθηνών «Σπύρος Λούης»
(Ο.Α.Κ.Α.) που φιλοξένησε τους Ολυμπιακούς Αγώνες στην Αθήνα
το 2004 σχεδίασε ο διάσημος αρχιτέκτονας Σαντιάγο Καλατράβα.

«Ναοί» του αθλητισμού

Η ιστορία των σύγχρονων Ολυμπιακών Αγώνων
είναι συνυφασμένη με εντυπωσιακά στάδια και τερά-
στιες ολυμπιακές εγκαταστάσεις¹⁸.

Ένα ξεχωριστό μνημείο...

Κέντρο παιδείας και πολιτισμού

Οι Ολυμπιακοί Αγώνες αποτέλεσαν σημείο αναφοράς της ενότητας των αρχαίων Ελλήνων. Δεν ήταν μόνο μία αθλητική διοργάνωση, αλλά ήταν στενά συνδεδεμένοι με την πολιτική ζωή των Ελλήνων και αποτελούσαν μέρος της θρησκευτικής λατρείας. Το ολυμπιακό πνεύμα πρόβαλλε πανανθρώπινες αξίες και κυρίως αυτήν της ελευθερίας ως το υπέρτατον αγαθόν.

18. «Κρυπτή Στοά», η είσοδος στο στάδιο.

19. Το στάδιο.

«Όπως το νερό
είναι το πολυτιμότερο
από τα στοιχεία,
και όπως ο χρυσός προβάλλει
σαν το πιο ακριβό
ανάμεσα σε όλα τα αγαθά,
και όπως, τέλος,
ο ήλιος φωτοβολεί περισσότερο
από κάθε άλλο άστρο,
έτσι και η Ολυμπία
λάμπει σκιάζοντας
κάθε άλλον αγώνα»

Πίνδαρος, Α' Ολυμπιονίκος
(μτφ. Ι. Οικονομίδης, 2004).

Ιερή εκχειρία

Την περίοδο πριν και μετά τους αγώνες, σταματούσαν όλες οι εχθροπραξίες προκειμένου να μπορούν να ταξιδέψουν οι αθλητές μέχρι την Ολυμπία.

Σύμφωνα με την παράδοση, ο Ίφιτος, βασιλιάς της Ηλείας, ακολούθησε τη συμβουλή της Πυθίας να αναδιοργανώσει τους Ολυμπιακούς Αγώνες για να γλιτώσει τον τόπο του από τα δεινά του πολέμου. Έτσι καθιέρωσε την ιερή εκχειρία, τους όρους της οποίας συνυπέγραψαν ο βασιλιάς της Πίσας, Κλεοσθένης και ο νομοθέτης της Σπάρτης, Λυκούργος. Οι όροι αυτοί αναγράφονταν σε χάλκινο δίσκο, ο οποίος φυλασσόταν στον ναό της Ήρας.

Οι αγώνες στο στάδιο ήταν γυμνικοί.

...με διαχρονική ακτινοβολία ★3

Η οικουμενικότητα των Αγώνων

«Ιερά σιωπή
Να ηχήσει όλος ο αιθέρας, η γη,
η θάλασσα και οι πνοές των ανέμων.

Όρη και Τέμπη σιγήστε.
Ήχοι και φωνές πουλιών παύσατε.
Γιατί μέλλει να μας συντροφεύσει ο
Φοίβος, ο Φωσφόρος Βασιλεύς.

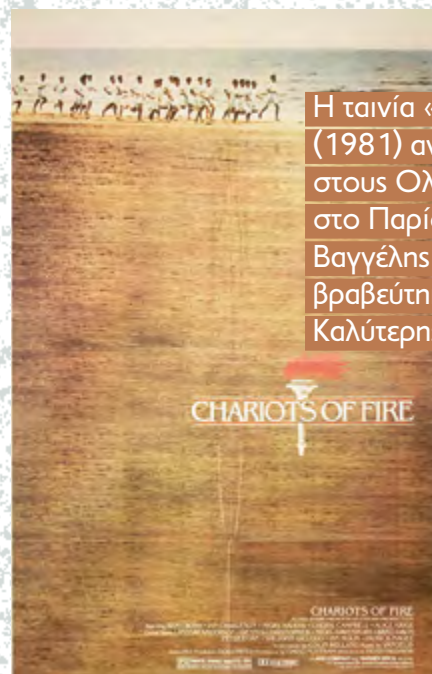
Απόλλωνα Θεέ του ήλιου
και της ιδέας του φωτός,
στείλε τις ακτίνες σου και άναψε
της ιερή δάδα

για τη φιλόξενη πόλη
Και συ, ω Δία, χάρισε
ειρήνη σ' όλους τους
λαούς της Γης και
στεφάνωσε τους νικητές
του Ιερού Αγώνα.

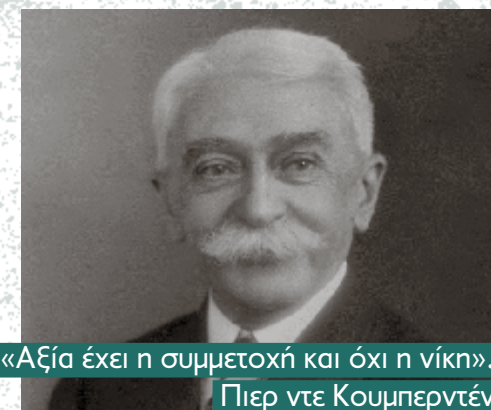
**Τήνελλα ω Καλλίνικε
Τήνελλα!!!**

Ύμνος της πρωθιέριαι στον Απόλλωνα,
κατά την αφή της φλόγας

Ένα κλαδί ελιάς αποτέλεσε
την έμπνευση για τη δάδα
των Ολυμπιακών της Αθήνας (2004).
Η φλόγα ταξίδεψε στις πέντε ηπείρους
πριν επιστρέψει στην Ελλάδα.

Η ταινία «Δρόμοι της φωτιάς»
(1981) αναφέρεται
στους Ολυμπιακούς του 1924
στο Παρίσι. Ο συνθέτης
Βαγγέλης Παπαθανασίου
βραβεύτηκε με Όσκαρ
Καλύτερης Πρωτότυπης Μουσικής.

«Αξία έχει η συμμετοχή και όχι η νίκη».
Πιερ ντε Κουμπερντέν

International Olympic Truce Centre

Τις τελευταίες δεκαετίες, γίνεται προσπάθεια να καθιερωθεί ως παγκόσμιος
θεσμός η εκεχειρία, η διακοπή δηλαδή των πολεμικών συρράξεων κατά την
περίοδο που διεξάγονται οι Ολυμπιακοί Αγώνες¹⁹.

Μνημειώδεις διάλογοι

ΕΛΛΑΔΑ

Δελφοί

Στο μεγάλο πανελλήνιο Ιερό του Απόλλωνα στους Δελφούς διεξάγονταν προς τιμήν του θεού τα *Πύθια*, οι πιο σημαντικοί αθλητικοί και μουσικοί αγώνες μετά τα *Ολύμπια*.

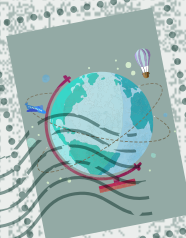

ΕΛΛΑΔΑ

αρχαία Ήλιδα

Η διοργανώτρια πόλη των αρχαίων Ολυμπιακών Αγώνων, όπου προσέρχονταν οι αθλητές ένα μήνα πριν την έναρξη των αγώνων για να προετοιμαστούν στις αθλητικές εγκαταστάσεις της. Από την Ήλιδα προέρχονταν και οι αξιωματούχοι που ήταν επιφορτισμένοι με τη διοργάνωση.

ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
& ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ!

ΤΥΝΗΣΙΑ

Ελ Τζεμ

Το μνημειώδες αμφιθέατρο για αγώνες και θεάματα στην αρχαία Θύσδρο της Καρχηδόνας είναι ένα από τα καλύτερα διατηρημένα ρωμαϊκά μνημεία στον κόσμο. Κτίστηκε το 238 μ.Χ. και είχε χωρητικότητα 35.000 θεατών.

ΙΣΠΑΝΙΑ

Σαντιάγο ντε Κομποστέλα

Ο καθεδρικός ναός του Άγιου Ιάκωβου (Santiago) υπήρξε ο προορισμός ενός από τους πιο σημαντικούς δρόμους θρησκευτικού προσκυνήματος στον Μεσαίωνα, γνωστού ως ο *Δρόμος του Αγίου Ιακώβου*.

Ένα μήνυμα του σήμερα...

Η σημασία του αγωνιστικού πνεύματος και η αναγνώριση της αρετής και της ανδρείας υπήρξαν θεμελιώδεις αξίες του αρχαιοελληνικού πολιτισμού.

Η διεξαγωγή των αγώνων ήταν μία μοναδική ευκαιρία για τους αρχαίους Έλληνες να συναγωνιστούν ως ίσοι, με μοναδικό βραβείο ένα κλαδί ελιάς, εξασφαλίζοντας ωστόσο άφθαρτη φήμη και θριαμβική δόξα.

Το πανελλήνιο Ιερό της Ολυμπίας συνέβαλε σημαντικά στην προώθηση των ιδανικών του αγωνιστικού πνεύματος των Ελλήνων, της ειρήνης και της ισότητας.

Στη σύγχρονη εποχή ο Ολυμπισμός προωθεί πανανθρώπινες αξίες και ενθαρρύνει τη δημιουργία μίας ισότιμης κοινωνίας, χωρίς αποκλεισμούς. Ως προς την ισότητα των φύλων, είναι χαρακτηριστικό ότι γυναίκες διαγωνίστηκαν για πρώτη φορά ήδη στους Αγώνες του 1900 στο Παρίσι. Από το 1960 διοργανώνονται επίσης οι Παραολυμπιακοί Αγώνες για άτομα με αναπηρίες.

20. Η παλαίστρα.

...για ένα καλύτερο αύριο!

Στόχοι 2030 >

10 ΛΙΓΟΤΕΡΕΣ
ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ >

Μείωση των ανισοτήτων εντός και μεταξύ των χωρών

σημειώσεις

1. Βλ. Διογένης Λαέρτιος, *Βίοι Φιλοσόφων*, Βιβλίο 1ο.
2. Σύμφωνα με τον Πausανία, όταν η Ρέα έσωσε τον μικρό Δία από τον πατέρα του Κρόνο (που έτρωγε τα παιδιά του), ανέθεσε τη φύλαξη του στους 5 Κουρήτες, οι οποίοι τον έφεραν στην Ολυμπία. Ο μεγαλύτερος από αυτούς, ο Ιδαίος Ηρακλής, οργάνωσε με τα αδελφία του αγώνες δρόμου που όρισε να γίνονται κάθε πέντε χρόνια, όσο δηλαδή και ο αριθμός των πέντε αδελφών. Βλ. Πausανία, *Ηλειακά*, 5:4–5:9.
3. Συνολικά πραγματοποιήθηκαν 293 Ολυμπιάδες, με πρώτη αυτήν του 776 π.Χ. και τελευταία αυτήν του 393 μ.Χ., όταν εκδόθηκε το διάταγμα του Θεοδοσίου Α' κατά του παγανισμού. Οι Ολυμπιακοί αγώνες ήταν η σημαντικότερη πανελλήνια εκδήλωση. Μέχρι τότε, ενώ δεν είχε καταστεί δυνατό να επικρατήσει ένα κοινό χρονολογικό σύστημα σε όλες τις ελληνικές πόλεις, η μέτρηση των ετών κατά Ολυμπιάδες επιβλήθηκε εύκολα στον αρχαίο ελληνικό κόσμο, βάζοντας τέρμα στη χρονολογική σύγχυση που επικρατούσε έως τότε. Το σύστημα επινόησε ο ιστορικός Τίμαιος από τη Σικελία (346–250 π.Χ.).
4. Ο χαιρετισμός είναι εμπνευσμένος από τον ύμνο του Αρχιλόχου προς τον Ηρακλή (7ος αι. π.Χ.), ο οποίος είχε καθιερωθεί ως επευφημία των νικτών στους Ολυμπιακούς Αγώνες: «Τίνελλα Χαίρε ἄναξ Ἡράκλεις, / αὐτὸς τε καὶ ὀϊόλαος, αἰχμητὰ δύω». (Τριαλαρή πρωταθλητή, χαίρε ἄρχοντα Ηρακλή, εσύ και ο Ιόλαος, διπλή αιχμή, μτφρ. Γ. Μπλάνας). Την ίδια προσφώνηση χρησιμοποιεί κατά την αφή της Ολυμπιακής φλόγας η πρωθιέρεια, όταν παραδίδει τη δάδα στον πρώτο δρομέα: «Τίνελλα καλλίνικε», δηλαδή «Εύγε, ένδοξε νικητή».
5. Οι *Ζάνες*, πληθυντικός του ονόματος Ζεύς, αποτελούσαν αγάλματα του θεού Δία που είχαν κατασκευαστεί με χρήματα από τις ποινές που επιβλήθηκαν στους αθλητές που είχαν παραβιάσει τους κανονισμούς των Ολυμπιακών Αγώνων. Ήταν τοποθετημένα σε περίοπτα βάθρα μπροστά στην είσοδο του σταδίου για παραδειγματισμό.
6. Το όνομα του συνοδού μας είναι εμπνευσμένο από τον Ολυμπιονίκη οπλιτοδρόμο Φρικία από την Πέλινη ή Πελλήνη της Θεσσαλίας, ο οποίος στέφθηκε δύο φορές νικητής στο αγώνισμα του οπλιτοδρόμου, το 508 π.Χ. και το 504 π.Χ. Η οπλιτοδρομία ήταν αγώνας ταχύτητας με τους αθλητές να φορούν βαριά πανοπλία και απαιτούσε ξεχωριστές αθλητικές ικανότητες.
7. Το *γυμνάσιο* της Ολυμπίας, ο χώρος προπόνησης των αθλητών στον δρόμο, κτίστηκε τον 2ο αι. π.Χ. Αποτελείται από έναν υπαίθριο χώρο που περιβάλλεται από στοές, ενώ στο νότιο άκρο του διαμορφώνεται ένα μεγαλοπρεπές πρόπυλο. Η *παλαίστρα*, ένα τετράγωνο κτήριο του 3ου αι. π.Χ. με περίστυλη αυλή και δωμάτια γύρω από αυτή, ήταν ο χώρος προπόνησης στην πάλη, την πυγμαχία και το άλμα. Οι αγώνες διεξάγονταν στο στάδιο και τον ιππόδρομο, μπροστά σε χιλιάδες θεατές. Τα αγωνίσματα περιλάμβαναν αγώνες δρόμου, πάλη, πυγμαχία, παγκράτιο, ιππικά αγωνίσματα και πένταθλο (άλμα, δρόμο, ακόντιο, δίσκο και πάλη).
8. Η παρακολούθηση των αγώνων ήταν ελεύθερη για όλους, ακόμη και για βάρβαρους και δούλους, αλλά απαγορευόταν για τις γυναίκες. Εξαιρούνταν η ιέρεια της θεάς Δήμης Χαμύνης που παρακολουθούσε καθισμένη στο βωμό της θεάς, στη βόρεια πλευρά του σταδίου. Σύμφωνα με τον Πausανία η απαγόρευση ίσχυε μόνο για τις παντρεμένες γυναίκες. Η τιμωρία των γυναικών που θα παρέρβαιναν την απαγόρευση ήταν ο θάνατος με κατακρήμνιση από το όρος

Τυπαίο, νότια του Ιερού.

9. Ο αρχαίος Έλληνας ιστορικός από το Αγύριο (Agira) της Σικελίας (1ος αι. π.Χ.), όπως και ο Αθηναίος ιστορικός Απολλόδωρος (2ος αι. π.Χ.), αποδίδουν την καθιέρωση των Ολυμπιακών Αγώνων στον αρχαίο μυθικό ήρωα Ηρακλή. Ο Διόδωρος στο έργο του «Ιστορική Βιβλιοθήκη» συνέγραψε την παγκόσμια ιστορία από τη δημιουργία και τα μυθικά χρόνια μέχρι την εποχή του, το 59 π.Χ., σε 40 τόμους, εκ των οποίων σώζονται μόνον οι 15. Στον τέταρτο τόμο αναφέρεται στην ελληνική μυθολογία.
10. Αγώνας δρόμου ενός σταδίου (192,27 μ.).
11. Νίκη που κέρδισε ο αθλητής «χωρίς να σκονιστεί», δηλαδή χωρίς να γίνει ο αγώνας.
12. Οι Έλληνοδίκες ήταν επίσης υπεύθυνοι για την οργάνωση και διεξαγωγή των αθλημάτων και την απονομή των βραβείων. Μπορούσαν να επιβάλλουν ποινές χρηματικές και σωματικές ή ακόμη και να αποκλείσουν αθλητές. Φορούσαν πορφύρο ένδυμα, την «πορφυρίδα», και έπαιρναν θέση στην εξέδρα των ελλανοδικών, στη νότια πλευρά του σταδίου της Ολυμπίας.
13. Ο Πίνδαρος ύμνησε τους νικητές και των τεσσάρων μεγάλων αγώνων της αρχαιότητας με Ολυμπιονίκους, Πυθιονίκους, Ισθμιονίκους και Νεμεονίκους.
14. Η πήλινη πλάκα χρονολογείται πριν από τον 3ο αι. μ.Χ. Διασώζει 13 στίχους της Οδύσειας, ραψωδία ξ, 1–13 (την ομιλία του Οδυσσέα στον Εύμαιο) και εκτίθεται στο Αρχαιολογικό Μουσείο της Ολυμπίας.
15. Ταφικό μνημείο μεταξύ του ναού της Ήρας και του ναού του Δία που ήταν αφιερωμένο στον Πέλοπα, τοπικό ήρωα της Ηλείας. Πρόκειται για έναν τύμβο μέγιστου ύψους 2 μ. που διαμορφώθηκε τον 6ο αι. π.Χ. Γύρω από αυτόν ανεγέρθηκε τον 5ο αι. π.Χ. ένας περίβολος σε σχήμα ακανόνιστου πεντάπλευρου, μέσα στον οποίο υπήρχαν δέντρα, κυρίως λεύκες, και ανδριάντες. Κάτω από το Πελόπιο, σε βάθος 2,5 μ., βρίσκεται η αρχαιότερη κατασκευή εντός της Άλτews, ένας μεγάλος τύμβος που χρονολογείται στην Πρωτοελλαδική εποχή (περ. 2.500 π.Χ.).
16. Τα επτά θαύματα του αρχαίου κόσμου είναι η Πυραμίδα του Χέοπα, το χρυσεφάντινο άγαλμα του Δία στην Ολυμπία, το Μαυσωλείο της Αλικαρνασσού, ο Ναός της Αρτέμιδος στην Έφεσο, ο Κολοσσός της Ρόδου, ο φάρος της Αλεξάνδρειας και οι κρεμαστοί κήποι της Βαβυλώνας
17. Τα *Ολύμπια* διεξάγονταν με την συμπλήρωση τετραετίας και αρχόμενης της πέμπτης χρονιάς (*πεντετηρικοί*). Οι αγώνες διαρκούσαν 5 ημέρες και τελούσαν κατά την πρώτη πανσέληνο μετά το θερινό ηλιοστάσιο (στο σύγχρονο ημερολόγιο περίπου από τις 25 Ιουλίου έως και 27 Σεπτεμβρίου). Οι εορτασμοί περιλάμβαναν θυσίες στους βωμούς των θεών, με πιο μεγαλειώδη την *εκατόμβη* (θυσία εκατό βοδιών στο βωμό του Δία), τη διεξαγωγή των αθλητικών αγώνων και πανηγυρικές εκδηλώσεις.
18. Χαρακτηριστικά στάδια που φιλοξένησαν Ολυμπιακούς Αγώνες: στο Τόκιο (1964) το Yōgyō National Gymnasium, στη Βαρκελώνη (1992) Montjuïc Πύργος Επικοινωνιών, στην Αθήνα (2004) Ο.Α.Κ.Α. του Σ. Calatrava, στο Πεκίνο (2008) «Φωλιά του πουλιού» και στο Λονδίνο (2012) Aquatics centre.
19. Βλ. *Τα Ηνωμένα Έθνη και η Ολυμπιακή Εκχειρία: Συνήθεις Ερωτήσεις*—Περιφερειακό Κέντρο Πληροφόρησης του ΟΗΕ—Greece (unic.org).

βιβλιογραφία

- Ανδρόνικος Μ., *Ολυμπία: Ο αρχαιολογικός χώρος και το μουσείο*, Αθήνα 2000 (1η έκδ.) (έκδ. και σε άλλες γλώσσες).
- Αραπογιάννη Ξ., «Αρχαιολογικός χώρος Ολυμπίας», στο Ε. Κόρκα κ.ά. (επιμ.), *Ελλάδα: Μνημεία και χώροι παγκόσμιας κληρονομιάς*, Αθήνα 2009, 84–92.
- Αραπογιάννη Ξ., *Ολυμπία: Η κοιτίδα των Ολυμπιακών αγώνων*, Αθήνα 2002.
- Αραπογιάννη Ξ., *Ολυμπία: Τόπος, ιστορία, αγώνες, μουσεία*, Αθήνα 2008.
- Βαλαβάνης Π., *Ιερά και αγώνες στην αρχαία Ελλάδα: Ολυμπία, Δελφοί, Ισθμία, Νεμέα, Αθήνα*, Αθήνα 2017.
- Βικάτου Ο., *Ολυμπία: Ο αρχαιολογικός χώρος και τα μουσεία*, Αθήνα 2006.
- Γιαλούρη Α.–Ν. Γιαλούρης, *Ολυμπία: Οδηγός του μουσείου και του ιερού*, Αθήνα 1987 (1η έκδ.).
- Γιαλούρης Ν. (επιμ.), *Οι Ολυμπιακοί αγώνες στην αρχαία Ελλάδα: Αρχαία Ολυμπία και Ολυμπιακοί αγώνες*, Αθήνα 1976 (1η έκδ.).
- Γιαλούρης Ν., *Αρχαία Ήλις: Το λίκνο των Ολυμπιακών αγώνων*, Αθήνα 1996.
- Θέμελνς Π.Γ.–Κόντν Β. (επιμ.), *Πρωτοβυζαντινή Μεσσήνη και Ολυμπία: Αστικός και αγροτικός χώρος στη δυτική Πελοπόννησο. Πρακτικά του Διεθνούς Συμποσίου, Αθήνα, 29–30 Μαΐου 1998*, Αθήνα 2002.
- Καλτσάς Ν., *Ολυμπία*, Αθήνα 1997 (1η έκδ.).
- Παπαγεωργίου Δ.Γ., *Ολυμπία και Ολυμπιακοί αγώνες*, Αθήνα 1890 (επανεκδ. 2013).
- Παπαχατζής Ν.Δ. (επιμ.–μτφρ.), *Πausανίου Έλλάδος Περιήγησις, Βιβλία 4., 5. και 6., τόμ. 3, Μεσσηνιακά καὶ Ἡλιακά*, Αθήνα 1979 (1η έκδ.).
- Πατεράκη Κλ.Ν., «Η Ολυμπία κατά την αρχαιότητα και κατά τον 18ο–19ο αιώνα, μέσα από τις ταξιδιωτικές αναφορές των ευρωπαίων περιηγητών», *Αριάδνη* 18 (2012), 189–222.
- Σαχάς Ν.Α., *Αρχαίοι Ολυμπιακοί αγώνες και πολιτική*, Αθήνα 2009.
- Σπαθάρη Ε., *Το Ολυμπιακό πνεύμα*, Αθήνα 1992 (1η έκδ.).
- Χατζή Γ.Ε., «Ολυμπία», στο Βλαχόπουλος Α.Γ. (επιμ.), *Αρχαιολογία: Πελοπόννησος*, Αθήνα 2012, 390–407.
- Barringer J.M., *Olympia: A Cultural History*, Πρίνστον–Οξφόρδη 2021.
- Coulson W.–Kyrielleis H. (επιμ.), *Πρακτικά Συμποσίου Ολυμπιακών Αγώνων, 5-9 Σεπτεμβρίου 1988/Proceedings of an International Symposium on the Olympic Games, 5–9 September 1988*, Αθήνα 1992.
- Gruben G., *Ιερά και ναοί των αρχαίων Ελλήνων* (μτφρ. Δ. Ακτελή), Αθήνα 2000.
- Heilmeyer W.–D.–Kaltsas N.–Gehrke H.–J.–Hatzis G.E.–Bocher S. (επιμ.), *Mythos Olympia: Kult und Spiele* (κατ. έκδ.), Μόναχο 2012.
- Kyrielleis H. (επιμ.), *Olympia 1875-2000: 125 Jahre Deutsche*

προέλευση εικόνων

Ausgrabungen. Internationales Symposium Berlin 9.–11. November 2000, Μάιντς 2002.

Mallwitz A., *Olympia und seine Bauten*, Μόναχο 1972.

Swaddling J., *The Ancient Olympic Games*, Λονδίνο 1980 (1η έκδ.) (σε ελλ. έκδ., μτφρ. Ν. Οικονομίδης, Αθήνα 2004).

Πηγές στο διαδίκτυο:

<https://archaeologicalmuseums.gr>

<http://climascap.prd.uth.gr>

http://odysseus.culture.gr/h/3/gh351.jsp?obj_id=2358

<https://whc.unesco.org/en/list/517/>

3D αναπαράσταση μνημείων στην αρχαία Ολυμπία βλ.

<https://www.progettotetraiano.com/en/projects/ancient-olympia/>

Αναπαράσταση της αρχαίας Ολυμπίας: <https://www.youtube.com/watch?v=WzZ6fbbuVPw>

Εξώφυλλο: ΥΠΠΟ/ΔΑΜΕΕΠ

1. ΥΠΠΟ/ΔΑΜΕΕΠ

2. Εθνικό Ιστορικό Μουσείο. <https://nhmuseum.gr/tmimata/mesa-stis-sylloges-tou-mouseiou/item/4168-plainofolympiaipediadastinarchaiaiolumpiaakouatintaarotoleukomaviewsingreecetouedwarddodwelllondon1821>

3. ΥΠΠΟ/ΔΑΜΕΕΠ

4. ΥΠΠΟ/ΔΑΜΕΕΠ

5. Spencer-Stanhope J., *Olympia; or, Topography illustrative of the actual state of the Plain of Plympia, and of the Ruins of the City of Elis*, Λονδίνο, Dodwell and Martin, 1824/ Αθήνα 2010, σ. 41. Ίδρυμα Αικ. Λασκαρίδης <https://el.travelogues.gr/item.php?view=44072>

6. Leake, W.-M., *Peloponnesiaca: a Supplement to Travels in the Morea*, Λονδίνο, J. Rodwell, 1846. Ίδρυμα Αικ. Λασκαρίδης <https://el.travelogues.gr/item.php?view=43088>

7. Blouet G.-A., *Expédition scientifique de Morée, Ordonnée par le Gouvernement français: Architecture...*, τ. I–VI, Παρίσι, Firmin Didot, 1831–1838. https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/c/ca/Plain_d%27Olympie._Partie_des_ruines_%28d%C3%A9tail%29.jpg/339px-Plain_d%27Olympie._Partie_des_ruines_%28d%C3%A9tail%29.jpg

8. Hanson C.-H., *The Land of Greece, Described and Illustrated*, Λονδίνο, T. Nelson & Sons, 1886. Ίδρυμα Αικ. Λασκαρίδης <https://el.travelogues.gr/item.php?view=61350>

9. Αρχείο Γερμανικού Αρχαιολογικού Ινστιτούτου στην Αθήνα. βλ. ΥΠΠΟ, *Ξένες Αρχαιολογικές Σχολές στην Ελλάδα από τον 19ο στον 21ο αι.*, Αθήνα 2007.

10. ΥΠΠΟ/ΕΦΑ Ηλείας. Μουσείο Ιστορίας των ανασκαφών.

11. Blouet, G.-A., *Expédition scientifique de Morée, Ordonnée par le Gouvernement français: Architecture...*, τ. I–VI, Παρίσι, Firmin Didot, 1831-1838. Ίδρυμα Αικ. Λασκαρίδης, <https://el.travelogues.gr/item.php?view=57787>

12. Ολυμπιακό Μουσείο Θεσσαλονίκης. https://www.searchculture.gr/aggregator/edm/Olympic_Museum/000044-%3A317647

13. Ολυμπιακό Μουσείο Θεσσαλονίκης. https://www.searchculture.gr/aggregator/edm/Olympic_Museum/000044-%3A317604

14. Εθνική Πινακοθήκη, Παράρτημα Κέρκυρας. <https://www.nationalgallery.gr/artwork/topio-olybias/>

15. Εθνική Πινακοθήκη. <https://www.nationalgallery.gr/el/sulloges/collection/sulloges/topio-apo-tin-olympia.html>

16. ΥΠΠΟ/ΔΑΜΕΕΠ

17. Musée d'art Roger-Quilliot. https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Degeorge_Diagoras.jpg

18. ΥΠΠΟ/ΔΑΜΕΕΠ

19. ΥΠΠΟ/ΔΑΜΕΕΠ

20. ΥΠΠΟ/ΔΑΜΕΕΠ

ΜΝΗΜΕΙΩΔΕΙΣ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΕΣ

στα ελληνικά μνημεία υφεσo

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Πολιτισμού

Γενική Διεύθυνση Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς

- Διεύθυνση Αρχαιολογικών Μουσείων,
- Εκθέσεων και Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων
- Τμήμα Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων και Επικοινωνίας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ISBN 978-960-386-607-7